

Zprávy / Chronicle

IV. konference České asociace orální historie

Michal Louč

Ve dnech 19. - 20. března 2015 se v prostorách Ostravské univerzity v Ostravě konala již čtvrtá konference České asociace orální historie (COHA), tentokrát s podtitulem „Na hranicích mezi minulostí a přítomností: perspektivy orální historie.“ Konference byla uspořádána ve spolupráci Katedry historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity (FF OU) a České asociace orální historie. Na konferenci zaznělo celkem 34 příspěvků. Podobně jako v minulosti byly příspěvky rozděleny do několika hlavních tematických okruhů – aktuální teoreticko-metodologické otázky a perspektivy, paměť „šťastných zítřků“, hospodářské, sociální a kulturní dějiny, etnologické, antropologické a jazykové dimenze orální historie, pedagogické využití orální historie. I letošní konference měla zajímavý mezinárodní přesah, neboť páteční dopoledne bylo vyhrazeno pro kolegyně a kolegy z Polska, včetně zástupců Polské asociace orální historie.¹¹¹

Konference byla slavnostně zahájena v Aule Ostravské univerzity za přítomnosti děkana FF OU Aleše Zářického, předsedy COHA Pavla Mückeho a vedoucího katedry historie FF OU Petra Popelky. Na úvod navázalo plenární zasedání s tematikou aktuálních teoreticko-metodologických otázek a perspektiv orální historie. Miroslav Vaněk z Centra orální historie AV ČR (COH) ve svém příspěvku připomněl debaty o tom, jaké přístupy je ještě možné akceptovat jako orálně historické a jaké již nikoliv. Vymezil se přitom vůči poměrně rozšířené představě, že hlavním cílem orální historie je samotný sběr dat a nikoliv jejich analýza a kritická interpretace, což Vaněk považuje za stěžejní část práce orálního historika. Hrozba upřednostnění kvantity (produkcující však i „množství hlušiny“) před kvalitou je ostatně v oboru diskutována

---

¹¹¹ Více viz Polskie Towarzystwo Historii Mówionej. [Online] Dostupné z URL: <www.pthm.pl> [Cit. 2015-16-11].

po mnoho let, přičemž význam tohoto problému ještě umocňují vývojové trendy v orální historii v období tzv. digitální revoluce. Následující příspěvek Niny Pavelčíkové (Ostravská univerzita) byl mimo jiné zamyšlením nad prací s tématy, u kterých může vystupovat zároveň v roli pamětníka. Dana Knolová a Michal Šimáně (Masarykova univerzita) představili aktuální stav projektu zkoumajícího s využitím orální historie dějiny československého školství za normalizace. Úvodní blok uzavřela Tereza Krátká, která ve svém příspěvku zhodnotila průběh zimní školy orální historie v indickém Bangalore – dějišti blížícího se světového symposia orálních historiků v roce 2016.

Další konferenční program byl rozdělen do dvou paralelně běžících sekcí, z nichž lze zmínit, alespoň některé příspěvky. Lenka Krátká (COH) a Pavel Mücke (COH) hovořili o cestování před a po roce 1989, přičemž výstupy tohoto projektu brzy vyjdou v připravované publikaci. V paralelní sekci o „paměti šťastných zítřků nejprve Jarmila Burešová (Knihovna města Ostravy) v příspěvku „Paměť Ostravy“ představila tento komunitní projekt ostravské knihovny, v rámci kterého jsou zaznamenávány vzpomínky místních obyvatel na život ve městě. V průběhu roku 2014 tak vzniklo 56 tištěných výstupů, 15 výstavních panelů a multimediální CD. Z jednorázového projektu se nakonec stala dlouhodobější aktivita, nyní zaměřená na konec druhé světové války na Ostravsku. Doubravka Olšáková (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR) ve svém příspěvku „Floating gap českého stalinismu: Stalinský plán přetvoření přírody, který nebyl“ pohovořila na vysoce aktuální téma vztahu orální historie a paměti. Přestavila výstupy projektu zkoumajícího utopický plán na přetvoření přírody z období stalinismu, o jehož částečné realizaci máme rozsáhlé písemné prameny, avšak pamětníci si vlivem proměn paměťových rámců na nic nevzpomínají. Podstatným se přitom ukázalo i to, že téma stalinského plánu kumuluje hned několik společenských tabu (sovětizace, selhání dobové inteligence, spolupráce na pavědeckých projektech), která komplikují vzpomínání pamětníků, kteří se později stali významnými představiteli svých oborů (např. ekologie).¹¹² Michal Louč (Univerzita Pardubice) a Jaroslav Vaňous v biograficky laděném příspěvku

---

¹¹² Více viz OLŠÁKOVÁ, Doubravka. Stalinský plán přetvoření přírody v Československu, *Dějiny a současnost*, roč. 37, č. 2, 2015, s. 10-14.

„Odkrývání rodinné historie tří generací“ nejprve přiblížili specifika zkoumání rodinné historie metodou orální historie a následně představili příběh svého narátora a bývalého politického vězně Lubora Chvalovského, mimo jiné syna významného představitele československého zahraničního odboje plk. Josefa Chvalovského a synovce jednoho ze zakladatelů komunistické strany Karla Goliatha-Gorovského.

Irena Šebestová (Ostravská univerzita) přiblížila svůj výzkum soukromého vyučování v německém jazyce na Hlučínsku. Tématem antropologicky laděného příspěvku Pavla Záloma (FHS UK) byl jeho regionální výzkum obyvatel řeckého původu na poválečném Berounsku. Autor se mimo jiné věnoval otázce prolínání řecké a české identity svých narátorů (tzv. hybridizace). Příspěvek Jiřího Hlaváčka (COH) „Mezi státním plánem a badatelskou svobodou? Etnografie a folkloristika v českých zemích v letech 1945 – 1989 ve vzpomínkách pamětníků“ představil projekt zaměřující se na představitele československé etnografie, základní rámce jejího vývoje (např. silný vliv sovětizace po roce 1948) i specifika probíhajícího výzkumu (uzavřenost komunity, stylizace, rivalita, či pečlivá kontrola sdílených výpovědí). Bohatý program prvního dne uzavřela exkurze po stopách ostravského industriálního života, kam jinak než do architektonicky ceněného areálu železáren v Dolních Vítkovicích.

Druhý den konference otevřelo plenární zasedání s polskými orálními historiky. Anna Wylegala (Polská akademie věd) ve svém příspěvku „Oral history between academic disciplines“ uvedla, že v Polsku je orální historie primárně vnímána jako jedna z metod získání historických informací, přičemž teoretické a metodologické otázky spíše ustupují do pozadí. Polská orální historie ovšem vzešla ze vznikající občanské společnosti 80. let 20. století a je proto silnější mimo akademickou sféru, zatímco česká orální historie má své kořeny převážně v akademickém prostředí. Marta Kurkowska-Budzan (Jagellonská univerzita Krakov) ve vystoupení „Paradoxes of oral history practice“ věnovala značnou pozornost výzkumům témat spojených s komunistickými režimy, konfliktním paměťm na tuto dobu a potřebě etického a kritického přístupu k výzkumu, nikoliv prosazování určitého oficiálního politického diskurzu o minulosti či nekritického přejímání vzpomínek narátorů, ať už z řad pachatelů, hrdinů či obětí nedemokratických režimů.

Vystupující rovněž přítomné pozvali na zářijovou konferenci „Oral history in Central-Eastern Europe: current research areas, challenges and specificity“ v Lodži.

Konferenci uzavřel blok o pedagogickém a vzdělávacím využití orální historie. Soňa Medved'ová (Slezská univerzita v Opavě) se věnovala poválečnému vývoji českého a německého mateřského školství. Ondřej Haváče představil první poznatky ze svého výzkumu národní identity československé posrpnové emigrace v Rakousku a Švýcarsku. Mimo jiné hovořil o rozdělené krajanské komunitě, různých generacích exulantů (první a druhá generace exulantů vyrostly ve značně odlišném státě, než ta posrpnová) či jejich různě úspěšné integraci (mnohdy spíše do většinové společnosti, než v rámci čs. komunity). Zde je nutno připomenout i nedávný orálně-historický výzkum Lukáše Valeše na téma česko-rakouských vztahů v období Pražského jara.¹¹³ Petra Adámková (Gymnázium Na Vítězné pláni v Praze) představila didaktický a popularizační projekt o událostech roku 1989, v rámci kterého bylo studenty gymnázia zdokumentováno 16 aktérů Sametové revoluce, převážně z řad absolventů této školy. Zcela na závěr Michal Fejtl představil svůj zamýšlený projekt využití orální historie jako pedagogické aktivizační metody pro studenty s různými zdravotními znevýhodněními (např. nevidomých studentů, kteří by vytvořili publikaci v Braillově písmu). Uvidíme, zdali se autoru tuto zajímavou myšlenku podaří přetavit ve skutečnost. Pravdou však je, že narativní vyprávění je už nyní využíváno jako aktivizační metoda např. v reminiscenční terapii.

---

¹¹³ VALEŠ, Lukáš. *Česko-rakouské souvislosti Pražského jara. = Tschechisch-österreichische Zusammenhänge des Prager Frühlings*. VALEŠ, Lukáš (ed.). Zavlekov: AgAkcent, 2008.